

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны
ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”
Кафедра гісторыі Беларусі

ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

Метадычныя рэкамендацыі

У 2 ЧАСТКАХ

Частка 2

*Віцебск
ВДУ імя П.М. Машэрава
2017*

УДК 39(476)(075.8)
ББК 63.5(=411.3)я73
Э91

Друкуецца па рашэнні навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”. Пратакол № 3 ад 28.02.2017 г.

Складальнік: старшы выкладчык кафедры гісторыі Беларусі ВДУ імя П.М. Машэрава, кандыдат гістарычных навук
М.М. Пархімовіч

Р э ц э н з е н т ы :

дэкан факультэта перападрыхтоўкі кадраў ІПК і ПК
ВДУ імя П.М. Машэрава, кандыдат гістарычных навук,
дацэнт *А.Д. Тогалева*; дацэнт кафедры гісторыі Беларусі
ВДУ імя П.М. Машэрава, кандыдат гістарычных навук *Р.У. Цімафееў*

Этналогія і этнаграфія Беларусі : метадычныя рэкамендацыі :
Э91 у 2 ч. / склад. М.М. Пархімовіч. – Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава,
2017. – Ч. 2. – 43 с.

Выданне па этналогіі і этнаграфіі прызначаецца для студэнтаў 1 курса гістарычнага факультэта, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-23 01 12-04 “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (культурная спадчына і турызм)”.

У метадычных рэкамендацыях прапануюцца праграма, тэматычны план, мэты і задачы вывучэння дысцыпліны, планы семінарскіх заняткаў з парадамі студэнтам па вывучэнні і засваенні кожнага пытання, экзаменацыйныя заданні. Да ўсіх тэм дадаецца спіс крыніц. Для самакантролю засваення кожнай тэмы дадзены тэставыя заданні.

УДК 39(476)(075.8)
ББК 63.5(=411.3)я73

© ВДУ імя П.М. Машэрава, 2017

МЭТЫ І ЗАДАЧЫ ДЫСЦЫПЛІНЫ «ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ»

Асноўныя мэты выкладання дысцыпліны:

- садзейнічанне фармаванню гарманічнай асобы і навукова абгрунтаванага светапогляду;
- фармаванне асобы студэнта як грамадзяніна, этнічна талерантнага, з глыбокім разуменнем сутнасці этнічных працэсаў;
- фармаванне здольнасці да крэатыўнага і крытычнага мыслення ў сацыяльна-пераўтваральнай і прафесійнай дзейнасці, станаўленне сучаснага стылю навукова-практычнага мыслення;
- фармаванне фундамента этналагічных ведаў на падставе вывучэння дасягненняў сусветнай і айчыннай этналагічнай думкі.

Задачы вывучэння дысцыпліны:

- даць студэнтам глыбокія веды тэарэтычных асноў этналагічнай навукі, выдзяляючы яе спецыфіку, раскрываючы прынцыпы суадносінаў метадалогіі і метадаў этналагічнага пазнання;
- пазнаёміць з асноўнымі аспектамі традыцыйнай культуры Беларусі, прадэманстраваць яе асаблівасці ва ўсходнеславянскім і індаеўрапейскім кантэксце;
- сфарміраваць у студэнтаў навукова-даследчыя і практычныя навыкі;
- садзейнічаць падрыхтоўцы шырока адукаваных, творчых, з крытычным мысленнем спецыялістаў, здольных да аналізу і прагназавання складаных этнічных працэсаў і авалоданню метадыкай правядзення этналагічных даследаванняў.

У выніку вывучэння дысцыпліны

студэнт павінен ведаць:

- асноўныя тэарэтыка-метадалогічныя праблемы, катэгорыі этналогіі і сутнасць асноўных этналагічных вучэнняў;
- навуковыя падыходы да аналізу этнічных з'яў, метады этналагічных даследаванняў;
- спецыфіку фармавання і функцыянавання этнічнай карты Рэспублікі Беларусь;
- спецыфіку этнічных працэсаў, тэндэнцыі развіцця сучаснага свету.

студэнт павінен умець:

- ужываць ідэі і катэгорыі этналогіі пры аналізе светапоглядных, сацыякультурных і прафесійных праблем і сітуацый;

- аналізаваць канкрэтныя этнічныя працэсы ў сучасным свеце і Рэспубліцы Беларусь;
- ацэньваць перспектывы развіцця сучасных этнічных працэсаў, прапаноўваць шляхі вырашэння ўзнікаючых праблем;
- ужываць на практыцы разнастайныя метады этнаграфічных даследаванняў.

Метады (тэхналогіі) навучання

У ліку эфектыўных педагагічных метадык і тэхналогій, якія садзейнічаюць прыцягненню студэнтаў да пошуку і кіраўніцтва ведамі, набыццю вопыта самастойнага вырашэння разнастайных задач, патрэбна вылучыць:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- праектныя тэхналогіі;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусія, прэс-канферэнцыя, “мазгавы штурм”, вучэбныя дэбаты і іншыя актыўныя формы і метады);
- метады кейсаў (аналіз сітуацыі);
- гульневыя тэхналогіі, у рамках якіх студэнты ўдзельнічаюць у дзелавых, ралявых, імітацыйных гульнях і інш.).

Для кіраўніцтва вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці педагогам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы.

Мэтазгодна ўкараняць у практыку правядзення семінарскіх і практычных заняткаў метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы ў мэтах фармавання сучасных сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускніка ВНУ.

Самастойная работа студэнтаў

Самастойная работа – мэтанакіраваная вучэбная дзейнасць студэнтаў, якая здзяйсняецца пад непасрэдным ці апасрэдаваным кіраўніцтвам выкладчыка.

Мэтай самастойнай работы студэнтаў з’яўляецца павышэнне канкурэнтназдольнасці выпускнікоў ВНУ праз фармаванне ў іх кампетэнцый самаадукацыі.

Кампетэнтнасны падыход прадугледжвае ўзмацненне практыкаарыентаванасці адукацыйнага працэсу і ролі самастойнай дзейнасці студэнтаў па вырашэнні задач і сітуацый, якія імітуюць сацыяльна-прафесійныя праблемы. Самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне кантрольных работ, падрыхтоўку рэфератаў, азнаямленне з

навуковай, навукова-папулярнай, хрэстаматыйнай літаратурай, напісанне эсэ, курсавых работ, аналіз канкрэтных сітуацый і інш.

Дыягнастычны і інструментарый

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў пры прамежкавым і выніковым ацэньванні (залік, экзамен) рэкамендуецца выкарыстоўваць:

- тэсты;
- комплексныя кантрольныя работы з рознаўзроўневымі заданнямі;
- залік;
- экзамен.

Модулі 3–4

Модуль. Тэма	Лекцыі	Семінары
Модуль 3 Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі. Этнічная гісторыя беларусі. Традыцыйныя заняткі беларусаў. Пасяленні і жыллё		
Тэма 1 Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі	2	2
Тэма 2 Этнічная гісторыя беларусі	4	2
Тэма 3 Традыцыйныя заняткі беларусаў	2	2
Тэма 4 Пасяленні і жыллё	2	2
Усяго гадзін	10	8
1-я прамежкавая атэстацыя	Субяседаванне	Тэст
Модуль 4 Традыцыйная культура харчавання. Касцюм беларусаў. Сям'я і		

сямейныя традыцыі. Традыцыйная духоўная культура. Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі		
Тэма 5 Традыцыйная культура харчавання	2	
Тэма 6 Касцюм беларусаў	2	2
Тэма 7 Сям'я і сямейныя традыцыі	2	2
Тэма 8 Традыцыйная духоўная культура	2	
Тэма 9 Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі	2	2
Усяго гадзін	10	6
Усяго гадзін за семестр	20	14
Выніковая атэстацыя	Тэст	Экзамен

ВУЧЭБНАЯ ПРАГРАМА КУРСА

МОДУЛЬ 2. ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

2.1 ГІСТОРЫЯ ЭТНАГРАФІЧНАГА ВЫВУЧЭННЯ БЕЛАРУСІ

Антычныя і візантыйскія аўтары аб старажытным насельніцтве Беларусі. Этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах («Аповесць мінулых гадоў», «Хроніка Быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс» і г.д.). Працы М. Стрыйкоўскага, З. Герберштэйна, А. Гваньіні, Я. Ласіцкага, С. Рысінскага, М. Ліцвіна як гістарычна-этнаграфічныя крыніцы.

Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў канцы XVIII — першай палове XIX ст. Экспедыцыі І. Ляпёхіна і У. Севергіна. Праца А. Меера. З. Даленга-Хадакоўскі. Фальклорныя зборнікі Я. Чачота. Этнаграфічныя звесткі ў творах У. Сыракомлі і П. Шпілеўскага. Праграма для збору этнаграфічных звестак Рускага геаграфічнага таварыства. Публікацыі А. Кіркара і М. Анімеле ў «Этнаграфічным зборніку».

Этнаграфія Беларусі другой паловы XIX ст. Фальклорныя зборнікі І. Насовіча. Працы П. Бяссонава, М. Дзмітрыева, Ю. Крачкоўскага. Этнаграфічная праграма П. Шэйна. Карэспандэнты П. Шэйна: М. Нікіфароўскі, А. Багдановіч. Навуковая дзейнасць Е. Раманава.

Этнаграфічныя зборнікі У. Дабравольскага. Навуковыя працы М. Доўнара-Запольскага. Беларускі фальклор у зборніках М. Федароўскага.

Этнаграфія Беларусі ў пачатку XX ст. Пашырэнне тэматыкі этнаграфічных даследаванняў. А. Сержпутоўскі і І. Сербай. «Беларусы» Я. Карскага.

Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд. Стварэнне навуковых этнаграфічных устаноў у БССР. Краязнаўчы рух і збор этнаграфічных звестак. «Курс беларусазнаўства». Працы І. Сербавы, А. Сержпутоўскага, А. Шлюбскага, В. Ластоўскага, Я. Лёсіка, Н. Лебедзевы, М. Нікольскага. Этнаграфічнае вывучэнне Заходняй Беларусі. Беларускі музей у Вільні.

Этнаграфія Беларусі ў др. пал. XX – пач. XXI ст. Стварэнне Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Асноўныя накірункі развіцця этнаграфічных даследаванняў: вывучэнне гістарыяграфіі, этнічнай гісторыі, традыцыйнай матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў. Стварэнне Музея народнай архітэктуры і быту. Энцыклапедыя «Этнаграфія Беларусі». Выданне серыі «Беларусы». Этналагічныя даследаванні ў ВНУ Рэспублікі Беларусь.

2.2 ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСАЎ

Беларусы: агульная характарыстыка. Колькасць і рассяленне ў свеце. Месца ў сістэме лінгвістычнай і антрапалагічнай класіфікацыі. Дыялектны і гістарычна-этнаграфічны падзелы.

Асноўныя этапы этнічнай гісторыі. Перыядызацыя этнічнай гісторыі Беларусі. Засяленне тэрыторыі Беларусі. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва Беларусі ў эпоху каменнага веку. Рассяленне індаеўрапейцаў. Змены ў гаспадарцы і матэрыяльнай культуры насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку. Масавы рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі. Дрыгавічы, радзімічы, крывічы, ступень іх развіцця. Праблема агульнаўсходнеславянскай этнічнай супольнасці. Вытокі беларускага этнаса. Этнічныя працэсы на Беларусі ў XIV – XVIII стагоддзях. Этнакультурныя працэсы на Беларусі ў XIX стагоддзі. Этнакультурнае развіццё беларусаў у XX – пачатку XXI стст.

Беларуская дыяспара. Колькасць беларусаў у замежных краінах. Гісторыя ўзнікнення беларускай дыяспары. Беларусы ў краінах СНД. Беларусы ў краінах Прыбалтыкі. Беларусы ў Польшчы. Беларусы ў краінах Заходняй Еўропы, Амерыкі і Аўстраліі.

Традыцыйныя заняткі беларусаў. Земляробства. Сістэмы земляробства. Сельскагаспадарчыя культуры. Земляробчыя прылады працы. Жывёлагадоўля. Рыбалоўства і паляванне. Бортніцтва, пчалярства. Збіральніцтва. Транспартныя сродкі. Рамёствы і промыслы. Дрэваапрацоўка. Ткацтва. Пляценне. Кавальства. Ганчарства. Апрацоўка скуры і футра. Традыцыйныя полаўзроставы падзел працы.

Пасяленні і жылле. Тыпы паселішчаў: вёскі, засценкі, ваколiцы,

фальваркі, хутары, мястэчкі. Варыянты планіроўкі. Сялянская сядзіба. Жыллё і гаспадарчыя пабудовы. Планіроўка сядзібы. Вяночны і пагонны двор. Іншыя варыянты планіроўкі. Жыллё. Матэрыялы і тэхналогія пабудовы. Канструктыўныя асаблівасці. Архітэктурны дэкор. Інтэр'ер. Печ. Чырвоны кут. Мэбля. Сродкі асвятлення. Абрады, звычаі і павер'і, звязаныя з жыллем.

Касцюм. Комплекс жаночага і мужчынскага касцюма. Галаўныя ўборы. Абутак. Рэгіянальныя асаблівасці традыцыйнага адзення.

Традыцыйная культура харчавання. Мучныя стравы. Стравы з гародніны. Мясныя і малочныя стравы. Напоі. Сезонныя асаблівасці харчавання. Тыпы трапез. Тэхналогія прыгатавання. Прадметы хатняга начиння.

Грамадскія традыцыі. Формы сацыяльнай арганізацыі. Сельская абшчына. Функцыі сельскай абшчыны. Яе эвалюцыя. Абшчынныя звычаі. Талака. Сябрына. Бонда. Вячоркі. Ігрышча. Грамадскія аб'яднанні беларусаў. Традыцыйныя каляндарныя абрады. Каляды. Гуканне вясны, Юр'я, Вялікдзень, Сёмуха, Купалле, Зажынкі і Дажынкі, Дзяды.

Сям'я і сямейныя традыцыі. С Гістарычныя формы сям'і. Вялікая сям'я. Яе структура, сістэма кіравання, маёмасныя адносіны. Падзел вялікіх сем'яў на малыя. Тыпы малой сям'і. Становішча жанчыны ў сям'і. Спадчыннае права. Традыцыйная сістэма выхавання. Сямейныя абрады. Абрады, звязаныя з цяжарнасцю жанчыны. Радзіны. Лакальныя асаблівасці радзіннай абраднасці. Шлюб. Шлюбны ўзрост. Маёмасныя адносіны пры заключэнні шлюбу. Традыцыйны цыкл вясельнага абраду. Сватанне. Заручыны. Вяселле. Паслявясельны абрад. Лакальныя асаблівасці беларускай вясельнай абраднасці. Пахаванне. Памінкі. Абрады памінання продкаў.

Традыцыйная духоўная культура беларусаў. Народныя веды. Астраномія і касмалогія. Метэаралогія. Земляробчы каляндар. Метралогія. Народная медыцына. Фальклор. Вытокі беларускага фальклору. Суадносіны абрадавага і неабрадавага фальклору. Беларускія песні. Каляндарна-абрадавая паэзія. Калядныя, валачобныя, купальскія, жніўныя песні. Сямейна-абрадавая паэзія. Вясельныя і радзінныя песні. Галашэнні. Гістарычныя песні. Казкі. Загадкі, прыказкі, прымаўкі. Народная музыка. Вакальная творчасць. Інструментальная музыка. Народныя музычныя інструменты. Народнае харэаграфічнае мастацтва. Карагоды. Традыцыйныя народныя танцы. Тэатральнае мастацтва. Батлейка. Вяяўленчае мастацтва. Жывапіс і скульптура. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Семантыка традыцыйных мастацкіх вобразаў. Традыцыйныя рэлігійныя ўяўленні беларусаў. Дахрысціянскія вераванні. Народная дэманалогія. Магія. Сучасная канфесійная сітуацыя.

Гістарычна-этнаграфічны падзел традыцыйнай культуры беларусаў. Падзвінне, Падняпроўе, Цэнтральная Беларусь, Панямонне, Заходняе і Усходняе Палессе.

2.3 ЭТНІЧНЫЯ ГРУПЫ І МІЖЭТНІЧНЫЯ АДНОСІНЫ Ў БЕЛАРУСІ

Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны на Беларусі. Рускія. Гісторыя фарміравання. Рускія-стараверы. Асаблівасці матэрыяльнай культуры. Традыцыйныя заняткі. Палякі. Спецыфіка фарміравання групы. Польшкая мова і культура ў гісторыі Беларусі. Украінцы. Асаблівасці іх традыцыйнай культуры. Літоўцы і іх культура. Яўрэі. Гісторыя фарміравання. Асаблівасці матэрыяльнай культуры і традыцыйных заняткаў. Грамадскі быт. Культура яўрэяў Беларусі. Татары. Асаблівасці фарміравання. Матэрыяльная культура і заняткі. Мова і духоўная культура. Іншыя этнічныя групы.

Гістарычныя формы міжэтнічных адносін на Беларусі. Складванне традыцый этнаканфесійнай талерантнасці ў XV–XVI ст. Міжэтнічныя адносіны ў XIX – пачатку XX ст. Формы нацыянальна-культурнай аўтаноміі этнічных груп у БССР у 20–30-я гг. Сучаснае становішча этнічных груп і міжэтнічных адносін.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Асноўныя праблемы сучаснай этналогіі.

Сэнс і ўрокі этналогіі. Этнічная разнастайнасць як аснова прагрэсу сусветнай цывілізацыі. «Этнічны парадокс» сучаснасці. Асноўныя тэндэнцыі этнасацыяльнага развіцця чалавецтва ў канцы XX ст.

ЛІТАРАТУРА АСНОЎНАЯ

Арутюнов С.А. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. – М., 1989.

Белорусы. – М., 1998.

Белорусы. Т. 1–10. – Мн., 1995–2008.

Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. – М., 1973.

Брук С.И. Население мира: Этнодемогр. справ. – М., 1986.

Итс Р. Ф. Введение в этнографию. – Л., 1990.

Пилипенко М.Ф. Этнография Белоруссии. – Мн., 1981.

Этнаграфія Беларусі: Энцыкл. – Мн., 1989.

Этнология: учеб. / под ред. Г.Е. Маркова, В.В. Пименова. – М., 1994.

Этнология: учеб. – М., 2000.

Основы этнологии. Учебник под ред. В.В. Пименова. – М., 2007.

ДАДАТКОВАЯ

Беларускае народнае адзенне. Мн., 1975.

Беларускае народнае жыллё. – Мн., 1973.

- Гринблат М. Я. Белорусы. Очерки происхождения этнической истории. – Мн., 1968.
- Думін С. У., Канапацкі І. Б. Беларuskія татары: мінулае і сучаснасць. – Мн., 1993.
- Курилович А. Н. Белорусское народное ткачество. – Мн., 1981.
- Локотко А. Н. Белорусское народное зодчество. – Мн., 1991.
- Мальдзіс А. І. Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII ст.: нарысы быту і звычаяў. – Мн., 1982.
- Милюченков С. А. Белорусское народное гончарство. – Мн., 1984.
- Минько Л. Н. Народная медицина Белоруссии: (Краткий исторический очерк). Мн., 1969.
- Молчанова Л. А. Материальная культура белорусов. – Мн., 1968.
- Наваградскі Т.А. Традыцыі народнага харчавання беларусаў. – Мн., 2000.
- Народная сельскагаспадарчая тэхніка беларусаў. – Мн., 1974.
- Народы мира: Историко-этногр. справ. – М., 1988.
- Народы мира. Этнографические очерки: в 18 т. – М., 1954–1966.
- Пилипенко М.Ф. Возникновение Белоруссии: Новая концепция. – Мн., 1991.
- Промыслы і рамёствы Беларусі. – Мн., 1984.
- Раманюк М. Ф. Беларускае народнае адзенне. – Мн., 1981.
- Страны и народы. Научно-популярное, географо-этнографическое издание: в 20 т. – М., 1978–1985.
- Сахута Я. М. Беларускае народнае мастацтва. – Мн., 1980.
- Сергачев С. А. Белорусское народное зодчество. – Мн., 1992.
- Титов В. С. Историко-этнографическое районирование материальной культуры белорусов. – Мн., 1983.
- Токарев С. А. Истоки этнографической науки. – М., 1978.
- Токарев С. А. Истоки зарубежной этнографии. – М., 1978.
- Токарев С. А. Религия в истории народов мира. – М., 1986.
- Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова И. А. Народы. Расы. Культуры. – М., 1985.
- Чеснов Я.В. Лекции по исторической этнологии. – М., 1998.
- Этнаграфія беларусаў: гістарыяграфія, этнагенез, этнічная гісторыя. – Мн., 1985.
- Этнография восточных славян. Очерки традиционной культуры. – М., 1987.

Семінар 1: Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі

1. Антычныя і візантыйскія аўтары аб старажытным насельніцтве на Беларусі
2. Этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах
3. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў канцы 18 – 19 стст.
4. Гістарыяграфія этнаграфічнага вывучэння Беларусі ў 20 – пачатку 21 стст.

У першым пытанні звярніце ўвагу на трактат «Аб готах» епіскапа Іардана, «Гоцкую вайну» Пракопа Кесарыйскага, «Страцегікон» Маўрыкія, а таксама працы іншых аўтараў. Прааналізуйце даныя матэрыялы, параўнайце, зрабіце высновы.

У другім пытанні звярніце ўвагу на этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах («Аповесць мінулых гадоў», «Хроніка Быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс» і г. д.). Даследуйце працы М. Стрыйкоўскага, З. Герберштэйна, А. Гваньіні, Я. Ласіцкага, С. Рысінскага, М. Ліцвіна як гістарычна-этнаграфічныя крыніцы. Крытычна пастаўцеся да азначаных крыніц, выдзеліце міфічнае і праўдзівае, зрабіце свае высновы.

У трэцім пытанні прааналізуйце этнаграфічныя звесткі экспедыцыі І. Ляпёхіна і У. Севергіна, працу А. Меера, З. Даленга-Хадакоўскага. Вызначце каштоўнасць для этнаграфіі фальклорных зборнікаў Я. Чачота. Даследуйце этнаграфічныя матэрыялы ў творах У. Сыракомлі і П. Шпілеўскага. Ацаніце ўклад у этнаграфічнае даследаванне Беларусі Рускага геаграфічнага таварыства. Звярніце ўвагу на фальклорныя зборнікі І. Насовіча, працы П. Бяссонава, М. Дзмітрыева, Ю. Крачкоўскага, этнаграфічную праграму П. Шэйна. Ахарактарызуйце дзейнасці на ніве этнаграфічнага даследавання Беларусі М. Нікіфароўскага, А. Багдановіча, Е. Раманава, У. Дабравольскага, М. Доўнара-Запольскага.

Звярніце ўвагу у чацвёртым пытанні на пашырэнне этнаграфічных даследаванняў у пачатку 20 ст. Прааналізуйце дзейнасці Я. Карскага і яго працу «Беларусы». Звярніце ўвагу на створаныя ў 1920-х гг. у БССР навуковыя ўстановы, крэйзнаўчы рух і збор этнаграфічных звестак. Ахарактарызуйце працы І. Сербавы, А. Сержпутоўскага, А. Шлюбскага, В. Ластоўскага, Я. Лёсіка, Н. Лебедзевы, М. Нікольскага. Дайце ацэнку вывучэнню Заходняй Беларусі. Вызначце ролю Беларускага музея у Вільні ў назапашванні звестках аб этнаграфіі Беларусі.

Ахарактарызуйце этнаграфічныя даследаванні Беларусі у другой палове 20 – пачатку 21 стст. Прааналізуйце дзейнасць Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Пакажыце накірункі развіцця этнаграфічных даследаванняў: вывучэнне гістарыяграфіі, этнічнай гісторыі, традыцыйнай матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў. Звярніце ўвагу на стварэнне і дзейнасць Музея народнай архітэктуры і быту. Зрабіце аналіз асноўных даследаванняў і даведчаных выданняў па этнаграфіі Беларусі, якія з’явіліся ў 1990-х – напачатку 2000-х гг.

Літаратура

1. Дакументы і матэрыялы па гісторыі Беларусі ў сярэднія вякі (6–15 стст.). Пад. Рэд. Г.В. Штыхава. – Мн., 1998
2. Беларускія летапісы і хронікі / уклад. У. Арлоў. – Мн., 1997
3. Беларусы. Т. 3: Гісторыя этналагічнага вывучэння Беларусі / В.К. Бандарчык і інш. – Мн., 1999
4. Белорусы. – М., 1998, с. 133–143.
5. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн: БДУ, 2009, с. 13–63.

Рэфераты

1. Беларускія землі на старонках “Аповесці мінулых часоў”.
2. Беларускія землі на старонках беларуска-літоўскіх летапісаў.
3. Інвентары феадальных уладанняў, як крыніца этнічнай гісторыі беларусаў.
4. У. Сыракомля: жыццё і дзейнасць.
5. П. Шпілеўскі: Падарожжа па Палессі і Беларускім краі, як этнаграфічная крыніца.
6. Этнограф 2-ой паловы 19 ст. П. Шэйн.
7. М. Нікіфароўскі – даследчык Віцебскай губерніі.

Семінар 2: Этнічная гісторыя Беларусі

1. Засяленне тэрыторыі Беларусі. Насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку.
2. Рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі. Вытокі беларускага этнасу.
3. Этнічныя працэсы на Беларусі ў XIII-XVI стагоддзях.
4. Этнакультурныя працэсы на Беларусі ў XVII – XIX стагоддзях.
5. Этнакультурнае развіццё беларусаў у XX – пачатку XXI стст.

У першым пытанні вызначце перыядызацыю этнічнай гісторыі Беларусі. Пакажыце гаспадарчыя заняткі насельніцтва Беларусі ў эпоху каменнага веку. Прааналізуйце змены ў гаспадарцы і матэрыяльнай культуры насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку. Звярніце ўвагу на формы чалавечай супольнасці ў азначаныя перыяды. Даследуйце этнічныя супольнасці тых часоў.

У другім пытанні трэба разгледзець масавае рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі. Прааналізаваць працэс фарміравання протанароднасцяў дрыгавічоў, радзімічаў і крывічыоў. Вызначыць у чым сутнасць праблемы агульнаўсходнеславянскай этнічнай супольнасці. Паказаць вытокі беларускага этнаса і ахарактарызаваць асноўныя канцэпцыі паходжання беларусаў.

У трэцім пытанні неабходна звярнуць увагу на дзве дыялектна-

этнаграфічныя зоны, якія сфарміраваліся ў Беларусі дак 13 ст. Вызначце асноўныя фактары, што садзейнічалі фарміраванню беларускай народнасці. Дакажыце ці абвергніце факт складвання беларускай народнасці к канцу 16 – пачатку 17 стст.

У чацвёртым пытанні прааналізуйце сацыяльна-дэмаграфічныя працэсы на Беларусі ў вызначаны час. Вызначце саслоўную структуру і міжсаслоўныя адносіны, формы самавызначэння і ўзровень самасвядомасці нашых продкаў у 17-18 стст. Прааналізуйце змены ў канфесійным становішчы і моўныя працэсы.

У пятым пытанні звярніце ўвагу на дэмаграфічныя працэсы на Беларусі ў 20 – пачатку 21 стст. Вызначце ролю гаспадарча-вытворчай дзейнасці ў этнічных працэсах у Беларусі. Звярніце ўвагу на уплыў буйнешых катаклізмаў 20 ст.(Першая і Другая сусветныя войны, 3-ы расійскія рэвалюцыі) на развіццё беларусаў. Прааналізуйце эвалюцыю грамадскага і сямейнага побыту беларусаў. Ахарактарызуйце этнічную самасвядомасць беларусаў. Выкарыстайце дадзеныя апошняга перепісу насельніцтва РБ для складвання прагнозу ў развіцці этнічных працэсаў ў Беларусі.

Літаратура

1. Беларусы. – М., 1998, с. 60–133.
2. Беларусы. Т. 4: Вытокі і этнічнае развіццё / В.К. Бандарчык і інш. – Мн., 2001.
3. Беларусы на мяжы тысячагоддзяў. – Мн., 2000, с. 6–44, 69–75.

Семинар 3: Традыцыйныя заняткі беларусаў

1. Земляробства.
2. Жывёлагадоўля.
3. Рыбалоўства і паляванне.
4. Бортніцтва, пчалярства, збіральніцтва.

У першым пытанні высветліце, што такое земляробства, яго генезіс на тэрыторыі Беларусі. Раскажыце аб сістэмах земляробства ў гісторыі Беларусі. Звярніце ўвагу на прылады працы і цяглавую сілу, што выкарыстоўвалася ў земляробстве. Прааналізуйце сістэму земляробчых абрадаў, звычаяў, павер'яў. Ахарактарызуйце сучасны стан земляробства ў Беларусі.

У другім пытанні растлумачце, што такое жывёлагадоўля і калі яна ўзнікла на Беларусі. Ахарактарызуйце структуру жывёлагадоўлі і яе развіццё ад узнікнення да сёняшняга часу.

У трэцім пытанні пакажыце генезіс і развіццё рыбалоўства і палявання на Беларусі. Ахарактарызуйце рыбалоўныя прылады і прылады, што выкарыстоўваліся на паляванні, прадэманструйце іх эвалюцыю. Раскажыце аб сучасным стане рыбалоўства і палявання ў Беларусі.

У чацвёртым пытанні вызначце, што такое бортніцтва, у чым яго адрозненне ад пчалярства. Пакажыце іх эвалюцыю, ахарактарызуйце сучасны стан. Растлумачце, калі і як узнікла збіральніцтва. Вызначце яго ролю на ўсім працягу жыцця насельніцтва на Беларусі. Якую ролю мае сучаснае збіральніцтва ў Беларусі?

Літаратура

1. Беларусы. – М., 1998, с. 143–214/
2. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн.: БДУ, 2009, с. 63 – 86
3. Цітоў В.С. Этнаграфічная спадчына: Беларусь. Традыцыйна-бытавая культура: вычэбна-метадычны дапам. – Мн., 1997, с. 83–106, 121–140.

Семинар 4: Пасяленні і жылле ў беларусаў

1. Тыпы паселішчаў
2. Сялянская сядзіба. Планіроўка сядзібы.
3. Жыллё. Матэрыялы і тэхналогія пабудовы. Інтэр'ер.
4. Абрады, звычаі і павер'і, звязаныя з жыллём.

У першым пытанні даследуйце генезіс паселішчаў на Беларусі.

Ахарактарызуйце тыпы паселішчаў: вёскі, засценкі, ваколіцы, фальваркі, хутары, мястэчкі. Ахарактарызуйце варыянты планіроўкі паселішчаў. Пакажыце сучасныя віды паселішчаў і іх падабенства і адрозненні ад папярэдніх часоў.

У другім пытанні ахарактарызуйце сялянскую сядзібу: фарміраванне комплексу пабудовы сядзібы і асноўныя гаспадарчыя і жыллёвыя яе пабудовы. Дайце тлумачэнне варыянтам планіроўкі сядзібы.

У трэцім пытанні даследуйце сялянскае жыллё. Звярніце ўвагу на матэрыялы і тэхналогію яго пабудовы, канструкцыйныя асаблівасці. Ахарактарызуйце інтэр'ер сялянскай хаты, архітэктурны дэкор. Пакажыце мэблю і сродкі асвятлення сялянскай хаты.

У чацвёртым пытанні трэба даць тлумачэнне абрадам і павер'ям, звязаным з выбарам драўніны для будаўніцтва сялянскай хаты, месца для яе пабудовы. Тут жа ахарактарызуйце абрады, звязаныя з будаўніцтвам хаты і яе засяленнем. Пакажыце якія з абрадаў захаваліся да нашага часу

Літаратура

1. Беларусы. – М., 1998, с. 223–288.
2. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн.: БДУ, 2009, с. 95–102.
3. Цітоў В.С. Этнаграфічная спадчына: Беларусь. Традыцыйна-бытавая культура: Вычэбна-метадычны дапам. – Мн., 1997, с. 29–83

Семінар 5: Касцюм беларусаў

1. Комплекс мужчынскага касцюма.
2. Комплекс жаночага касцюма.
3. Галаўныя ўборы.
4. Абутак.

У першым пытанні пакажыце з чаго складаўся комплекс мужчынскага сялянскага і шляхецкага касцюма. Ахарактарызуйце склад сезоннага адзення сялян і шляхты. Зрабіце адпаведныя высновы.

У другім пытанні прааналізуйце комплекс жаночага сялянскага і шляхецкага адзення. Пакажыце адрозненні паміж імі. Звярніце ўвагу на рэгіянальныя асаблівасці жаночага касцюма на Беларусі.

У трэцім пытанні ахарактарызуйце асноўныя жаночыя і мужчынскія галаўныя ўборы. Пакажыце іх сезонныя разнавіднасці. Вызначце функцыі, якія выконвалі галаўныя ўборы. Пакажыце адрозненні галаўных убораў розных сацыяльных колаў беларускага грамадства.

У чацвёртым пытанні трэба прааналізаваць віды мужчынскага і жаночага абутку. Паказаць адрозненні абутку розных сацыяльных катэгорый насельніцтва. Паспрабуйце параўнаць сучасны абутак беларусаў і абутак к. 19 – пачатку 20 ст.

Літаратура

1. Беларусы. – М., 1998, с. 288 – 310
2. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн: БДУ, 2009, с. 117–135.
3. Цітоў В.С. Этнаграфічная спадчына: Беларусь. Традыцыйна-бытавая культура: Вычэбна-метадычны дапам. – Мн., 1997, с. 159–182.

Семінар 6: Сям'я і сямейныя традыцыі беларусаў

1. Гістарычныя формы сям'і.
2. Шлюб. Традыцыйны цыкл вясельнага абраду.
3. Традыцыйная сістэма выхавання ў сям'і.
4. Пахаванне. Памінкі. Абрады памінавання продкаў

У першым пытанні пакажыць якія формы сям'і гістарычна склаліся на тэрыторыі Беларусі. Ахарактарызуйце малую і вялікую сям'ю. Пакажыце структуру і тыпы гэтых сем'яў, узаемаадносіны паміж членамі, становішча жанчыны.

У другім пытанні растлумачце, як і калі пачалі фарміравацца шлюбныя адносіны на Беларусі. Ахарактарызуйце ролю маёмаснага фактара пры заключэнні шлюбу. Пакажыце, як гістарычна фарміраваўся шлюбны узрост. Прааналізуйце традыцыйны цыкл вясельнага абраду ў Беларусі.

У трэцім пытанні звярніце ўвагу на народную сістэму выхавання дзяцей у беларускай сям’і у 19–20 стст. Пакажыце асноўныя прыёмы і метады выхавання. Звярніце ўвагу на працоўнае выхаванне дзяцей, на фарміраванне павагі да бацькоў і старэйшых.

У чацвёртым пытанні прааналізуйце абрады пахавальныя, памінання памерлых як фактары выказвання павагі продкам і выхавання моладзі.

Літаратура

1. Беларусы. – М., 1998, с. 323–349.
2. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн.: БДУ, 2009, с. 165 – 198

Семинар 7: Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі

1. Рускія ў Беларусі.
2. Палякі ў Беларусі.
3. Яўрэі ў Беларусі.
4. Татары і іншыя этнічныя групы ў Беларусі.

У першым пытанні даследуйце гісторыю засялення Беларусі рускімі. Вызначце асаблівасці матэрыяльнай культуры рускага этнаса, іх традыцыйныя заняткі. Звярніце ўвагу на спецыфічных прадстанікоў рускага этнаса ў Беларусі – рускіх-старавераў.

У другім пытанні пакажыце працэс фарміравання польскай дыяспары ў Беларусі. Звярніце ўвагу на спецыфіку фарміравання гэтай этнічнай групы. Даследуйце ролю польскай мовы і культуры ў гісторыі Беларусі

Прааналізуйце гісторыю фарміравання яўрэйскага этнаса ў Беларусі. Звярніце ўвагу на асаблівасці матэрыяльнай культуры і традыцыйных заняткаў, грамадскі побыт, культуру яўрэяў у Беларусі. Пакажыце іх уплыў на фарміраванне беларускага этнасу.

У чацвёртым пытанні даследуйце працэс з’яўлення татараў у Беларусі Звярніце ўвагу на асаблівасці іх фарміравання, матэрыяльную культуру і заняткі. Пакажыце ўплыў мовы і духоўнай культуры татараў на адпаведныя аспекты жыццядзейнасці беларусаў.

Літаратура

1. Этналогія Беларусі: вучэб.-метадыч. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн.: БДУ, 2009, с. 293- 314

ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНУ

1. Антычныя і візантыйскія аўтары аб старажытным насельніцтве Беларусі
2. Этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах («Аповесць мінулых гадоў», «Хроніка быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс» і г.д.).
3. Працы М. Стрыйкоўскага, З. Герберштэйна, А. Гваньіні, Я. Ласіцкага, С. Рысінскага, М. Ліцвіна як гістарычна-этнаграфічныя крыніцы.
4. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
5. Этнаграфія Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст.
6. Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд
7. Этнаграфія Беларусі ў др. пал. XX – пач. XXI ст.
8. Беларусы: агульная характарыстыка
9. Засяленне тэрыторыі Беларусі. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва Беларусі ў эпоху каменнага веку.
10. Рассяленне індаеўрапейцаў. Змены ў гаспадарцы і матэрыяльнай культуры насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку.
11. Масавое рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі. Дрыгавічы, радзімічы, крывічы, ступень іх развіцця.
12. Праблема агульнаўсходнеславянскай этнічнай супольнасці. Вытокі беларускага этнаса.
13. Этнічныя працэсы на Беларусі ў XIV – XVIII стагоддзях.
14. Этнакультурныя працэсы на Беларусі ў XIX стагоддзі.
15. Этнакультурнае развіццё беларусаў у XX – пачатку XXI стст.
16. Беларуская дыяспара.
17. Земляробства. Сістэмы земляробства. Сельскагаспадарчыя культуры. Земляробчыя прылады працы.
18. Жывёлагадоўля ў Беларусі.
19. Рыбалоўства і паляванне.
20. Бортніцтва, пчаларства. Збіральніцтва.
21. Рамёствы і промыслы. Дрэваапрацоўка. Ткацтва. Кавальства. Ганчарства.
22. Тыпы паселішчаў: вёскі, засценкі, ваколіцы, фальваркі, хутары, мястэчкі. Варыянты планіроўкі.
23. Сялянская сядзіба. Жыллё і гаспадарчыя пабудовы. Планіроўка сядзібы. Вяночны і пагонны двор. Іншыя варыянты планіроўкі.
24. Жыллё. Матэрыялы і тэхналогія пабудовы. Канструктыўныя асаблівасці. Архітэктурны дэкор. Інтэр’ер. Печ. Чырвоны кут. Мэбля. Сродкі асвятлення.
25. Абрады, звычаі і павер’і, звязаныя з жыллем.
26. Комплекс жаночага і мужчынскага касцюма. Галаўныя ўборы. Абутак.

27. Мучныя стравы. Стравы з гародніны. Мясныя і малочныя стравы. Напоі.
28. Сезонныя асаблівасці харчавання. Тыпы трапез. Тэхналогія прыгатавання. Прадметы хатняга начыння.
29. Сельская абшчына. Функцыі сельскай абшчыны. Яе эвалюцыя. Абшчынныя звычаі. Талака. Сябрына. Бонда. Вячоркі. Ігрышча.
30. Традыцыйныя каляндарныя абрады. Каляды. Гуканне вясны, Юр'я, Вялікдзень, Сёмуха, Купалле, Зажынкi і Дажынкi, Дзяды.
31. Гістарычныя формы сям'і. Вялікая сям'я. Яе структура, сістэма кіравання, маёмасныя адносіны. Падзел вялікіх сем'яў на малыя. Тыпы малой сям'і.
32. Шлюб. Шлюбны ўзрост. Маёмасныя адносіны пры заключэнні шлюбу. Сватанне. Заручыны. Вяселле. Паслявясельны абрад.
33. Народныя веды. Астраномія і касмалогія. Метэаралогія. Земляробчы каляндар. Метралогія.
34. Традыцыйныя рэлігійныя ўяўленні беларусаў. Дахрысціянскія вераванні. Народная дэманалогія. Магія. Сучасная канфесійная сітуацыя.
35. Батлейка.
36. Рускія. Гісторыя фарміравання. Рускія-стараверы. Асаблівасці матэрыяльнай культуры. Традыцыйныя заняткі.
37. Яўрэі. Спецыфіка фарміравання групы. Яўрэйская мова і культура ў гісторыі Беларусі.
38. Палякі. Спецыфіка фарміравання групы. Польская мова і культура ў гісторыі Беларусі.
39. Татары. Асаблівасці фарміравання. Матэрыяльная культура і заняткі. Мова і духоўная культура
40. Сучаснае становішча этнічных груп і міжэтнічных адносін.

Літаратура

1. Беларусы: гіст.-этнагр. даслед.: у 8 т. – Мінск, 1999 Т. 3: Гісторыя этналагічнага вывучэння Беларусі.
2. Беларусы. – М., 1998
3. В.С. Цітоў Этнаграфічная спадчына. Беларусь. Краіна і людзі: вучэб.-метад. дапаможнік. – Мн., 1996
4. В.С. Цітоў Этнаграфічная спадчына. Беларусь. Традыцыйна-бытавая культура: вучэб.-метад. дапаможнік. – Мн., 1997
5. Этналогія Беларусі: вучэб.-метад. дапам. / Т.А. Наваградскі і інш. – Мн: БДУ, 2009

ТЭСТЫ

Тэма 1. Уводзіны. Этнічная гісторыя. В-1

1. Этнаграфія вывучае:

1. этнагенез беларусаў 2. самасвядомасць беларусаў 3. палітычныя працэсы на Беларусі 4. этнічную гісторыю беларускага народа

2. Этнаграфія выкарыстоўвае метады:

1. навуковы 2. стацыянарны 3. экспедыцыйны 4. сацыялагічны

3. Этнаграфічную карту Беларусі распрацаваў:

1. Е. Раманаў 2. С. Цярохін 3. Я. Карскі 4. М. Нікіфароўскі

4. Аўтар 3-х томніка “Беларусы”:

1. П. Шэйн 2. Я. Карскі 3. М. Каяловіч 4. Е. Раманаў

5. Падрыхтаваў і выдаў 9-ці томны “Беларускі зборнік”:

1. Е. Раманаў 2. Я. Карскі 3. І. Насовіч 4. М. Нікіфароўскі

6. Упершыню ў гісторыі беларускай этнаграфіі запісаў і надрукаваў некалькі сот беларускіх казак:

1. Я. Баршчэўскі 2. Е. Раманаў 3. Я. Карскі 4. М. Нікіфароўскі

7. Урадженец Віцебшчыны, беларускі этнограф:

1. Е. Раманаў 2. М. Нікіфароўскі 3. Я. Карскі 4. У. Сыракомля

8. Аўтар “Слоўніка беларускай мовы, надрукаванага ў 1870 г.:

1. М. Шпілеўскі 2. І. Насовіч 3. П. Шэйн 4. В. Ластоўскі

9. Аўтар “...Збора простанародных у Віцебскай Беларусі паданняў пра нячыстую сілу”:

1. Я. Баршчэўскі 2. П. Шпілеўскі 3. М. Нікіфароўскі 4. П. Шэйн

10. “Слоўнік беларускай мовы”, надрукаваны ў 1870 г., складаўся з:

1. 27 тысяч слоў 2. 30-ці 3. 33-х 4. 37-мі

11. Селянін, карэспандэнт РГТ:

1. Лабойка 2. Петрашкевіч 3. Анімеле 4. Малеўскі

12. Вызначце, сярод прапануемых, прозвішчы этнографаў:

1. М. Піліпенко 2. М. Грынблат 3. А. Краўцэвіч 4. В. Ляўко

13. Аўтар працы “Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе казках”:

1. М. Нікіфароўскі 2. П. Шпілеўскі 3. М. Баршчэўскі 4. Я. Чачот

14. Л. Кандратовіч сапраўднае прозвішча:

1. П. Шэйна 2. Я. Чачота 3. Правільнага адказу няма 4. М. Нікіфароўскага

15. Аўтарам “Вандровак па маіх былых ваколліцах” з’яўляецца:

1. П. Шпілеўскі 2. Правільнага адказу няма 3. М. Нікіфароўскі
4. Л. Кандратовіч

16. Суаднясіце прозвішча этнографа з месцам яго нараджэння:

1. М. Нікіфароўскі	а) Магілёўская губернія
2. Е. Раманаў	б) Мінская губернія
3. У. Сыракомля	в) Гродзенская губернія
4. Я. Карскі	г) Віцебская губернія

17. Суаднясіце прозвішча этнографа з часам яго дзейнасці:

1. М. Піліпенко	а) пачатак 20 ст.
2. П. Шпілеўскі	б) пачатак 21 ст.
3. Е. Раманаў	в) сяр. 19 ст.
4. П. Шэйн	г) друг. пал 19 ст.

18. Устанавіце правільную паслядоўнасць:

1. Я. Чачот 2. М. Грынблат 3. Е. Раманаў 4. М. Піліпенко

19. Устанавіце правільную паслядоўнасць:

1. Стварэнне РГТ 2. Абаснаванне этнаграфіі як самастойнай дысцыпліны ў сістэме навук, яе прыцыпаў і задач 3. Стварэнне інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору 4. Адкрыццё АН БССР

20. Аўтарам вершаванай гутаркі “Паштальён” з’яўляецца:

1. Л. Кандратовіч 2. У. Сыракомля 3. Правільнага адказу няма
4. М. Каяловіч

21. Пераклаў на рускую мову “Паштальёна”:

1. Л. Трэфалеў 2. М. Каяловіч 3. А. Пушкін 4. Правільнага адказу няма

22. Каля п. Свяцілавічы:

1. знойдзены першыя стаянкі чалавека на Беларусі 2. знойдзена прылада працы неандэртальца 3. знойдзена месца палявання краманьёнца
4. знойдзены першы лук на Беларусі

23. Устаўце прапушчанае:
Неандэрталец адносіцца да віда “чалавек разумны ...”?
24. Устаўце прапушчанае:
На думку сучаснай даследчы А. Калечыц каля в. Юравічы знаходзілася...
першабытнага чалавека.
25. Устаўце прапушчанае:
Фіна-угорцы рассяліліся на Беларусі ў эпоху ...?
26. Аб рассяленні фіна-угорцаў на Беларусі сведчаць:
1. тапонімы 2. гідронімы 3. этнонімы 4. палітонімы
27. Уся тэрыторыя сучаснай Беларусі была заселена чалавекам у эпоху ...?
28. На стаянцы Бердыж людзі былі аб’яднаны ў:
1. чалавечы статак 2. раннеродавую абшчыну 3. племя
4. патрыярхальную абшчыну
29. Першая група народаў, якая з’явілася на тэрыторыі сучаснай Беларусі,
гэта:
1. індаеўрапейцы 2. фіна-угорцы 3. балты 4. балты
30. Першымі індаеўрапейцамі, якія засялілі Беларусь, былі:
1. фіна-угры 2. Славяне 3. балты 4. готы
31. Сярод балцкіх плямёнаў выдзяляюцца:
1. лівы 2. эсты 3. яцвягі 4. літва
32. Першай бяспрэчна славянскай а.к. на Беларусі стала ...?
33. Шырокая каланізацыя славянамі тэрыторыі Беларусі пачалася ў ...? ст.
34. Сярод канцэпцый паходжання беларускага этнасу выдзяляюцца:
1. фінская 2. старажытнаславянская 3. балцкая 4. крывіцка-драўлянска-
радзіміцкая
35. Устанавіце правільную паслядоўнасць (па часе узнікнення):
1. балцкая канцэпцыя 2. ”новая 3. крывіцкая 4. крывіцка-дрыгавіцка-
радзіміцкая
36. Саманазва этнаса вызначаецца паняццем ...?

37. Назва народаў адпаведна іх дзяржаўна-палітычнай прыналежнасці вызначаецца тэрмінам ...?

38. У 13 ст. нашы продкі называлі сябе:

1. беларусамі 2. ліцвінамі-беларусамі 3. Русінамі 4. рускія людзі

39. Апошняе упамінанне “дрыгавічы”, “крывічы”, “радзімічы” сустракаецца ў пісьмовых крыніцах у:

1. 11 ст. 2. 12 ст. 3. 13 ст. 4. 14 ст.

40. У 12–13 стст. Піліпенка выдзяляе на тэрыторыі Беларусі:

1. адну дыялектна-этнаграфічную зону 2. 2 3. 3 4. 4.

41. Гістарычна склаўшаяся на пэўнай тэрыторыі этнічная супольнасць, якая характарызуецца агульнай самасвядомасцю, мовай і культурай – гэта ...?

42. У 17 ст. нашы продкі, што пражывалі ў Падзвінні і Падняпроўі вызначалі сябе этнонімам ...?

43. Сярод фактараў, якія ўплываюць на станаўленне этнасаў выдзяляюцца:

1. палітычныя 2. этнічныя 3. эканамічныя 4. біялагічныя

44. На фарміраванне беларускага этнаса аказалі ўплыў:

1. палякі 2. рускія 3. чэхі 4. готы

45. Этнонім “беларусы” канчаткова замацаваўся за беларускім народам у:

1. к. 18 ст. 2. сярэдзіне 19 ст. 3. 2-ой палове 19 ст. 4. сяр. 20 ст.

46. Ці правільна сцвярджэнне:

Для беларускага этнаса характэрна поліканфесіянальнасць(так,не)

47. Ці правільна сцвярджэнне:

У 20-х гг. 20 ст. беларускі этнас быў штучна падзелены на 2 часткі(так, не)

48. Ці правільна сцвярджэнне:

У 20–30-х гг. 20 ст. была характэрна свабодная міграцыя беларусаў у межах СССР(так, не)

49. Апошні перапіс насельніцтва Беларусі быў праведзены ў ... годзе

50. Выхадзец з усходняй Беларусі, апынуўшыся у Італіі ў 17 ст., выкарыстоўваў у адносінах да сябе палітонім ...?

Тэма 1. Уводзіны. Этнічная гісторыя. В-2

1. Сутнасць этнаграфіі як навукі, яе задачы і метады даследавання распрацавалі:

1. К. Кавелін 2. М. Нагаждзін 3. М. Каяловіч 4. І.Сямашка

2. Аўтарам працы “Падарожжа па Палессі і Беларускім краі” з’яўляецца

1. У. Сыракомля 2. П. Шпілеўскі 3. Я. Чачот 4. М. Нікіфароўскі

3. У ...? годзе у Пецярбургу было заснавана РГТ кіраўнікі якога распрацавалі асноўныя задачы этнаграфіі як навукі

4. Метад, які прадугледжвае знаходжанне этнографа у даследуемай мясцовасці 1 год называецца ...?

5. У пачатку 20-га стагоддзя у першым томе сваёй працы змясціў этнаграфічную карту беларусаў ...?

6. Шматтомнае этнаграфічнае выданне на Беларусі, першы том якога пабачыў свет у 90-х гг. 20 ст., называецца ...?

7. Аўтарам “новай” канцэпцыі паходжання беларусаў з’яўляецца ...?

8. Называць Беларусь “Крывіяй”, а беларусаў крывічамі прапаноўваў ...?

9. Аўтарам “балцкай” канцэпцыі паходжання беларусаў з’яўляецца ...?

10. Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклора быў створаны ў ...? годзе.

11. Аўтарам манаграфіі “Узнікненне Беларусі. Новая канцэпцыя” з’яўляецца ...? (прозвішча)

12. Каля п. Свяцілавічы:

1. знойдзены першыя стаянкі чалавека на Беларусі 2. знойдзена прылада працы неандэртальца 3. знойдзена месца палявання краманьёнца 4. знойдзены першы лук на Беларусі

13. Устаўце прапушчанае:

Неандэрталец адносіцца да віда “чалавек разумны ...”?

14. Устаўце прапушчанае:

На думку сучаснай даследчыцы А. Калечыц, каля вёскі Юравічы знаходзілася ...? першабытнага чалавека.

15. Устаўце прапушчанае: Шматтомнае этнаграфічнае выданне на Беларусі, першы том якога пабачыў свет у 90-х гг. 20 ст., называецца ...?

16. Аб рассяленні фіна-угорцаў на Беларусі сведчаць:

1. тапонімы 2. гідронімы 3. этнонімы 4. палітонімы

17. Уся тэрыторыя сучаснай Беларусі была заселена чалавекам у эпоху ...?

18. На стаянцы Бердыж людзі былі аб'яднаны ў:

1. чалавечы статак 2. раннеродавую абшчыну 3. племя 4. першабытную абшчыну

19. Першая група народаў, якая з'явілася на тэрыторыі сучаснай Беларусі, гэта:

1. індаеўрапейцы 2. фіна-угорцы 3. балты 4. славяне

20. Першымі індаеўрапейцамі, якія засялілі Беларусь, былі:

1. фіна-угры 2. славяне 3. балты 4. готы

21. Этнаграфія вывучае:

1. этнагенез беларусаў 2. самасвядомасць беларусаў 3. палітычныя працэсы на Беларусі 4. этнічную гісторыю беларускага народа

22. Этнаграфія выкарыстоўвае метады:

1. навуковы 2. стацыянарны 3. экспедыцыйны 4. сацыялагічны

23. Этнаграфічную карту Беларусі распрацаваў:

1. Е. Раманаў 2. С.Цярохін 3. Я.Карскі 4. М. Нікіфароўскі

24. Аўтар 3-х томніка "Беларусы":

1. П. Шэйн 2. Я. Карскі 3. М. Каяловіч 4. Е. Раманаў

25. Падрыхтаваў і выдаў 9-ці томны "Беларускі зборнік":

1. Е. Раманаў 2. Я. Карскі 3. І. Насовіч 4. М. Нікіфароўскі

26. Упершыню ў гісторыі беларускай этнаграфіі запісаў і надрукаваў некалькі сот беларускіх казак:

1. Я. Баршчэўскі 2. Е. Раманаў 3. Я. Карскі 4. М. Нікіфароўскі

27. Ураджэнец Віцебшчыны, беларускі этнограф:

1. Е. Раманаў 2. М. Нікіфароўскі 3. Я. Карскі 4. М. Каяловіч

28. Аўтарам "Слоўніка беларускай мовы, надрукаванага ў 1870 г., быў:

1. М. Шпілеўскі 2. І. Насовіч 3. П. Шэйн 4. В. Ластоўскі

29. Аўтарам “...Збора простанародных у Віцебскай Беларусі паданняў пра нячыстую сілу” з’яўляецца:

1. Я. Баршчэўскі 2. П. Шпілеўскі 3. М. Нікіфароўскі 4. П. Шэйн

30. “Слоўнік беларускай мовы”, надрукаваны ў 1870 г., складаўся з:

1. 27 тысяч слоў 2. 30-ці 3. 333-х 4. 37-мі

31. У 12–13 стст. Піліпенка выдзяляе на тэрыторыі Беларусі:

1. адну дыялектна-этнаграфічную зону 2. 2 3. 3 4. 4.

32. Гістарычна склаўшаяся на пэўнай тэрыторыі этнічная супольнасць, якая характарызуецца агульнай самасвядомасцю, мовай і культурай – гэта ...?

33. У 17 ст. нашы продкі, што пражывалі ў Падзвінні і Падняпроўі вызначалі сябе этнонімам ...?

34. Сярод фактараў, якія ўплываюць на станаўленне этнасаў выдзяляюцца:

1. палітычныя 2. этнічныя 3. эканамічныя 4. біялагічныя

35. На фарміраванне беларускага этнаса аказалі ўплыў:

1. палякі 2. рускія 3. чэхі 4. готы

36. Этнонім “беларусы” замацаваўся канчаткова за беларускім народам у:

1. к. 18 ст. 2. сярэдзіне 19 ст. 3. 2-ой палове 19 ст. 4. сяр. 20 ст.

37. Ці правільна сцвярдженне:

Для беларускага этнаса характэрна поліканфесіянальнасць (так, не)

38. Ці правільна сцвярдженне:

У 20-х гг. 20 ст. беларускі этнас быў штучна падзелены на 2 часткі (так, не)

39. Ці правільна сцвярдженне:

У 20-30-х гг. 20 ст. была характэрна свабодная міграцыя беларусаў у межах СССР (так, не)

40. Апошні перапіс насельніцтва Беларусі быў праведзены ў:

1. 1989 г. 2. 1994 г. 3. 1999 г. 4. 2009 г.

41. Выхадзец з усходняй Беларусі, апынуўшыся у Італіі ў 17 ст., выкарыстоўваў у адносінах да сябе палітонім ...?

42. Метад, які прадугледжвае знаходжанне этнографа у адным месцы некалькі тыдняў называецца ...?
43. “Намітка – гэта галаўны ўбор, які беларускі перанялі ад балтаў”, – так лічыў ...? (прозвішча)
44. У. Сыракомля аўтар “Вандровак па?”
45. Абрывіятура “РТТ” – азначае ...?
46. Сучасныя беларускія этнографы – гэта:
1. Я. Карскі 2. М. Піліпенка 3. В. Цітоў 4. І. Насовіч
47. Этнонім “беларусы” канчаткова замацаваўся за беларускай нацыяй у другой палове ... ст.
48. Аўтарам крывіцка-дрыгавіцка-радзімічскай канцэпцыі паходжання беларусаў з’яўляецца
1. У. Пічэта 2. Я. Карскі 3. М. Нікіфароўскі 4. В. Ластоўскі
49. Аўтарам трохтомніка “Беларусы” з’яўляецца ...?
50. Аўтарам “Кароткай гісторыі Беларусі” – з’яўляецца ...? (прозвішча)

Тэма – 2 Промыслы і рамёствы. Жыллё і паселішчы. В-1.

1. Збіральніцтва вядома на тэрыторыі нашай краіны з ...?(назва эпохі)
2. Збіральніцтва – састаўная частка:
1. прысвайваючай гаспадаркі 2. Спажывецкай 3. вытворчай 4. земляробчай
3. У другім тысячагоддзі да н.э. збіральніцтва набывае важнейшае значэнне у жыцці тагачасных людзей на т. сучаснай Беларусі. (Так, не)
4. У першай палове 19 ст. сяляне на Беларусі маглі неабмежавана карыстацца дарамі беларускіх лясоў. (Так, не)
5. У 12 ст. на тэрыторыі Беларусі збіралі:
1. лясныя памідоры 2. суніцы 3. журавіны 4. дзікую кукурузу
6. Адна капа рыбы – гэта:
1. 40 адзінак 2. 50 3. 60 4. 70

7. "Чакуха" выкарыстоўвалася:

1. На паляванні
2. у рыбалоўстве
3. збіральніцтве
4. бортніцтве

8. "Нерат" выкарыстоўваўся:

1. на паляванні
2. у рыбалоўстве
3. збіральніцтве
4. бортніцтве

9. У неаліце рыбаловы выкарыстоўвалі:

1. коп'і
2. стрэлы
3. арбалеты
4. жалезныя гарпуны

10. У першай палове 19 ст. асятры, язі, вугры былі звычайнай ежай не толькі на панскім стане, але і простых сялян. (Так, не)

11. Важнае значэнне рыбалоўства набыло ў жыцці людзей на тэрыторыі сучаснай Беларусі яшчэ у мусцье. (Так, не)

12. Рыбныя стравы на тэрыторыі Беларусі былі абрадавай ежай для пражываўшых тут:

1. татар
2. Беларусаў
3. яўрэяў
4. палякаў

13. У Германію з Беларусі экспартавалі:

1. рыбу
2. мёд
3. рыбную луску
4. віно

14. Тарпаны – гэта:

1. лясныя туры
2. лясныя коні
3. від мядзведзяў
4. від зуброў

15. Дубальтоўка – гэта:

1. зброя для палявання
2. від сеткі для рыбалоўства
3. прылада для збіральніцтва
4. прылада для бортніцтва

16. Вызначце правільную паслядоўнасць:

1. дзіда
2. арбалет
3. восці
4. агнястрэльная зброя

17. Спецыяльна абучаная для палявання качка называлася ...?

18. У 1409 г. арганізавалі вялікае паляванне ў Белавежскай пушчы ... і ...?

19. У сярэдзіне 19 ст. на Беларусі вадзіліся:

1. буры мядзведзь
2. чорны
3. срабрыста-буры
4. шэры

20. У 16 ст. паляванне на зубра маляўніча апісаў ...?(прозвішча)

21. Апошні тур быў забіты на Беларусі ў:

1. 1627 г.
2. 1629 г.
3. 1635 г.
4. 1637 г.

22. Уласны знак бортніка, які выказаўся на бортным дрэве, атрымаў назву ...?
23. Пасечнае пчалярства распаўсюдзілася на Беларусі ў ... ст.?
24. У 19 ст. найлепшым лічыўся мёд:
1. ліпавы 2. грэчневы 3. лясны 4. доннікавы
25. Верагодна, што бортніцтва ўзнікла на Беларусі яшчэ ў эпоху ...?
26. Вызначце правільную паслядоўнасць:
1. сяло 2. фальварак 3. хутар 4. вёска
27. Вынікам аддзялення рамяства ад сельскай гаспадаркі стала ўзнікненне такога тыпу паселішча, як ...?
28. Вулічная планіроўка вёскі з'яўляецца ў ...? ст.
29. Тып забудовы сялянскага двара, калі усе пабудовы ствараюць замкнуты прамавугольнік, называецца ...?
30. Тып забудовы сялянскага двара, калі усе пабудовы размешчаны без усякага парадку, называецца ...?
31. Пабудова, якая служыла на сялянскай сядзібе для захоўвання адборнага зерня называлася ...?
32. Устаўце прапушчанае:
Хата +... ? + хата
33. Памяшканне, якое на сялянскай сядзібе служыла для захоўвання збожжа, прадуктаў, бытавых рэчаў, адзення – гэта ...?
34. Паўназемнае памяшканне, упушчанае на паўметра ў зямлю, якое служыла для захоўвання гародніны, садавіны, бульбы, малочных прадуктаў – гэта ...?
35. Устаўце прапушчанае:
Клуныя, стадола, рыга, ...?
36. Кожная бабка налічвала ...? снапоў.
37. Спецыяльнае рашотчатае прыстасаванне для сушкі снапоў і сена – гэта ...?

38. Рухомая стрэшка на 4-х бакавых слупах, якая служыла для захоўвання сена – гэта:

1. азярод 2. абарог 3. пуныя 4. адрына

39. Вадзяныя млыны былі:

1. верхняга бою 2. ніжняга бою 3. валовыя 4. шатровыя

40. Хата, дзе печ не мела коміну, называлася ...?

41. Супраць печы. каля ўваходу, у хаце размяшчаўся ...?

42. Найбольш шаноўнае месца ў сялянскай хаце – гэта ...?

43. На тэрыторыі Беларусі здаўна былі вядомы дзве асноўныя будаўнічыя канструкцыі хаты ...? і ...?

44. Ветраныя млыны былі:

1. верхняга бою 2. ніжняга бою 3. Валовыя 4. шатровыя

45. Найбольш распаўсюджаным на Беларусі быў від вугла, што меў назву ...?

46. “Дранка” – гэта:

1. сапсаваная падлога 2. матэрыял для даху 3. від вугла 4. прылада працы цесляра

47. Вакол хаты. на ўзроўні 3-4 вянцоў, майстравалася ...?

48. Каэфіцыент карыснага дзеяння курной печы складаў не менш чым ...7 працэнтаў

49. Гаспадар дома займаў самае пачэснае месца за сталом, на ...?

50. Хата лічылася закончанай, калі ў ёй была зроблена(ы) ...?

Тэма – 2 Промыслы і рамёствы. Жыллё і паселішчы. В-2

1. Тып забудовы сялянскага двара, калі усе пабудовы размешчаны без

2. Першыя пісьмовыя звесткі аб існаванні цэхаў на Беларусі адносяцца да ...? ст.

3. Функцыянальна і эстэтычна арганізаваная ўнутраная прастора сялянскай хаты – гэта ...?

4. Печ без коміну называлася ...?
5. Печ з комінам называлася ...?
6. Вугал у сялянскай хаце, што знаходзіўся насупраць вусця печы, меў назву ...?
7. Устанавіце правільную паслядоўнасць:
 1. паляванне – галоўны занятак чалавека на Беларусі
 2. з'яўленне арбалета
 3. узнікненне цэхаў на Беларусі
 4. з'яўленне бортніцтва
8. У залежнасці ад рухаючай сілы млыны падзяляюцца на:
 1. вадзяныя
 2. ветраныя
 3. механічныя
 4. шатровыя
9. Новае пасяленне жыхароў, вызваленых на пэўны час ад феадальных павіннасцей – гэта ...?
10. Адасобленая сялянская гаспадарка з сядзібай, якая знаходзілася непасрэдна на зямельным надзеле селяніна за межамі вёскі – гэта ...?
11. Супраць печы. каля ўваходу, у хаце размяшчаўся ...?
12. Найбольш шаноўнае месца ў сялянскай хаце – гэта ...?
13. На тэрыторыі беларусі здаўна былі вядомы дзве асноўныя будаўнічыя канструкцыі хаты ...? і ...?
14. Ветраныя млыны былі:
 1. верхняга бою
 2. ніжняга бою
 3. валовыя
 4. шатровыя
15. Найбольш распаўсюджаным на Беларусі быў від вугла, што меў назву ...?
16. “Дранка” – гэта:
 1. сапсаваная падлога
 2. матэрыял для даху
 3. від вугла
 4. прылада працы цесляра
17. Вакол хаты. на ўзроўні 3-4 вянцоў, майстравалася ...?
18. Каэфіцыент карыснага дзеяння курной печы складаў не менш чым ...
7 працэнтаў
19. Гаспадар дома займаў самае пачэснае месца за сталом, на ...?

20. Хата лічылася закончанай, калі ў ёй была зроблена(ы) ...?
21. Збіральніцтва было вядома на тэрыторыі нашай краіны ўжо ў эпоху ...?
22. Сваё дамінуючую ролю ў жыцці чалавека на тэрыторыі сучаснай Беларусі паляванне страчвае ўжо ў эпоху ...?
23. Сярод пабудоў сялянскай сядзібы выдзяляюцца:
1. адына 2. азярод 3. варыўня 4. свіран
24. Статут цэха, яго казна захоўваліся ў цэхавай ...?
25. У склад цэха ўваходзілі майстры, падмайстры альбо ...?, вучні.
26. Шклюд – гэта:
1. прылада працы, што прымянялася ў будаўніцтве 2. рыбалоўная сетка
3. пастка 4. від рамяства
27. Сялянскія хаты на Беларусі часцей будаваліся з:
1. сасны 2. дуба 3. асіны 4. елкі
28. Да шляхецкіх паселішчаў адносіліся:
1. фальварак 2. слабада 3. засценак 4. хутар
29. Камора, кладоўка, спіжарня, свіран – гэта:
1. клець 2. гумно 3. Варыўня 4. сушня
30. Вулічная планіроўка вёскі з’явілася на Беларусі ў выніку аграрнай рэформы, якая атрымала назву ...?
31. Важнае значэнне рыбалоўства набыло ў жыцці людзей на тэрыторыі сучаснай Беларусі яшчэ у мусцье. (Так, не)
32. Рыбныя стравы на тэрыторыі Беларусі былі абрадавай ежай для пражываўшых тут:
1. татар 2. беларусаў 3. яўрэяў 4. палякаў
33. У Германію з Беларусі экспартавалі:
1. рыбу 2. мёд 3. рыбную луску 4. віно
34. Гарпаны – гэта:
1. лясныя туры 2. лясныя коні 3. від мядзведзяў 4. від зуброў

35. Дубальтоўка – гэта:

1. зброя для палявання 2. від сеткі для рыбалоўства 3. прылада для збіральніцтва 4. прылада для бортніцтва

36. Вызначце правільную паслядоўнасць:

1. дзіда 2. арбалет 3. восці 4. агнястрэльная зброя

37. Спецыяльна абучаная для палявання качка называлася ...?

38. У 1409 г. арганізавалі вялікае паляванне ў Белавежскай пушчы ... і ...?

39. У сярэдзіне 19 ст. на Беларусі вадзіліся:

1. буры мядзведзь 2. чорны 3. срабрыста-буры 4. шэры

40. У 16 ст. паляванне на зубра маляўніча апісаў ...? (прозвішча)

41. Апошні тур быў забіты на Беларусі ў:

1. 1627 г. 2. 1629 г. 3. 1635 г. 4. 1637 г.

42. Уласны знак бортніка, які выразаўся на бортным дрэве, атрымаў назву ...?

43. Пасечнае пчалярства распаўсюдзілася на Беларусі ў ... ст.?

44. У 19 ст. найлепшым лічыўся мёд:

1. ліпавы 2. грэчневы 3. лясны 4. доннікавы

45. Верагодна, што бортніцтва ўзнікла на Беларусі яшчэ ў эпоху ...?

46. Вызначце правільную паслядоўнасць:

1. сяло 2. фальварак 3. хутар 4. вёска

47. Вынікам аддзялення рамяства ад сельскай гаспадаркі стала ўзнікненне такога тыпу паселішча, як ...?

48. Вулічная планіроўка вёскі з'яўляецца ў ...? ст.

49. Тып забудовы сялянскага двара, калі усе пабудовы ствараюць замкнуты прамавугольнік, называецца ...?

50. Тып забудовы сялянскага двара, калі усе пабудовы размешчаны без усякага парадку, называецца ...?

1. Рамеснік, які не з'яўляўся членам цэха, называўся ...?

Тэма-3: Земляробства і жывёлагадоўля. Беларускае адзенне. В-1

1. Земляробств на Беларусі з'явілася ў эпоху ...?
2. Найбольш старажытная сістэма земляробства на Беларусі гэта – ...?
3. Ўся ворыўная падзялялася на 4-6 палёў пры:
 1. падсечна-агнявой сістэме земляробства
 2. абложнай
 3. трохполлі
 4. шматполлі
4. Першае месца сярод збожжавых культур на Беларусі да 11 ст. займала ... (назва культуры)
5. Сучасныя вытворчыя гаспадаркі на вёсцы выкарыстоўваюць сістэму земляробства якая атрымала назву ...?
6. Яшчэ у 19 ст. у некаторых раёнах Беларусі выкарыстоўвалася падсека (так, не?)
7. Падняпроўская саха называлася таксама ...?
8. На тэрыторыі Беларусі былі вядомы падняпроўская саха і ...?
9. Дрында – гэта:
 1. саха
 2. сані
 3. калёсы
 4. памяшканне
10. Найбольш архаічная барана на Беларусі:
 1. вершаліна
 2. смык
 3. брусковая
 4. калодная
11. У сялян саха палескага тыпу называлася яшчэ ...?
12. У якасці цяглавай сілы на усходзе Беларусі часцей выкарыстоўваліся ... (від жывёлы)?
13. Для абмалоту зерня асноўнай прыладай працы быў(ла) ...?
14. Вершаліна, астрога – гэта:
 1. барана
 2. саха
 3. Плуг
 4. вілы
15. Для акучвання бульбы выкарыстоўвалі:
 1. баразняк
 2. акучнік
 3. плуг
 4. матыгу
16. Бульба пачала распаўсюджвацца на Беларусі з ...? ст.

17. Самай распаўсюджанай зерневай культурай на тэрыторыі Беларусі ў 4 ст. н.э. была ...?
18. Другім хлебам для беларусаў бульба стала толькі у ...?ст.
19. Сам-тры, сам-пяць – гэта:
1. мера плошчы 2. мера велічыні ўраджаю 3. мера вадкасці 4. від грошай
20. Найбольш заселенай і асвоенай пад земляробства была:
1. Усходняя Беларусь 2. Паўднёва-Усходняя 3. Цэнтральная 4. Паўночна-Заходняя
21. Лёгкая саха колавага тыпу называлася ...?
22. Самымі спрыяльнымі для сяўбы збожжавых лічыліся:
1. аўторак 2. серада 3. пятніца 4. субота
23. Спрыяльнымі для пасеву лічылася “поўня” месяца. (так, не)
24. Спрыяльным для пасеву лічыўся “маладзік”. (так, не)
25. Сяўбу азімых сяляне заканчвалі да хрысціянскага свята ...?
26. Жаночая безрукаўка і спадніца, сшытыя разам, складалі ...?
27. Андарак – гэта ...?
28. Сукня – гэта:
1. андарак 2. гестка 3. сарафан 4. галовачка
29. Тры сшытыя полкі ўзорнай шарсцяной тканіны, што ахіналіся вакол таліі жанчыны на паясах ці матузку – гэта ...?.
30. Да верхняга адзення адносіліся:
1. сярмягі 2. насовы 3. пасталы 4. андаракі
31. Фартух вызначаўся таксама тэрмінамі:
1. пярэднік 2. запаска 3. саян 4. кабат
32. Адною з самых старажытных спадніц на Беларусі была ...?(назва спадніцы).

33. Намітка – гэта:

1. галаўны ўбор 2. спадніца 3. фартух 4. верхняе адзенне

34. Скураныя лапці называліся ...?

35. Лапці былі прамога і ...? пляцення

36. Скіндачка – гэта:

1. галаўны ўбор 2. абутак 3. верхняе адзенне 4. спадніца

37. Высокі жаночы галаўны ўбор тыпу какошніка – гэта:

1. намітка 2. галовачка 3. панёва 4. пасталы

38. Кабат, гарсэт, лейбiк, ...?

39. Нагруднiк, каптан, станiк – гэта ...?

40. Рынтуха – гэта ...?

41. Галаўным уборам у мужчын на Беларусi з’яўляліся:

1. магерка 2. капялюш 3. вершалiна 4. крыга

42. Мужчынскія шапкi з чатырохвугольным верхам называліся ...?

43. Андарак, сшыты з безрукаўкай, утвараў новы тып адзення ...?

44. Мужчынчкiм i жаночым адзеннем адначасова былі:

1. свiты 2. буркi 3. кажухi 4. картузы

45. Спецыяльна прыстасаваная для абмалоту зерня пляцоўка называлася ...?

46. Ярмо выкарыстоўвалася для:

1. запрэжкi валоў 2. узорвання зямлi 3. баранавання 4. малацьбы

47. Беларусы плялі лапці з лыка і ...?

48. “беспятнiкi”, “шчарбакi”, “оборы” – гэта ...?

49. “Кубак”, “картуз”, “вянок” – гэта ...?

50. Зжатая збажына складвалася на полi ў ...?

Тэма 3. Земляробства і жывёлагадоўля. Беларускае адзенне. В-2

1. Сошка ральнага тыпу для акучвання бульбы называлася:
1. акучнік 2. баразняк 3. рала 4. плуг
2. Найбольш распаўсюджанай у 19 ст. была:
1. плеценая барана 2. вязаная 3. жалезная 4. брусковая
3. Драўляны малаток, разбівалі зацвярдзелыя камы зямлі называўся:
1. кука 2. брусок 3. адонак 4. ляднік
4. Прыстасаванні для сушкі снапоў, якія выкарыстоўваліся на ўсходзе Беларусі, называліся:
1. асець 2. еўня 3. хлеў 4. ляда
5. Жыта, якое селянін засяваў восенню, называлася ...?
6. Фасоля, сланечнік пачалі распаўсюджвацца на Беларусі з ...? ст.
7. Пры абложнай сістэме земляробства ўся зямля дзялілася на 4-6 палёў.
(так, не)
8. Яравое жыта – гэта жыта пасеянае вясной. (так, не)
9. “Чортавым яблыкам” на Беларусі называлі ў 19 ст. ...?
10. Смык – гэта
1. саха 2. барана 3. від калёс 4. рэгіянальная назва плуга
11. У сялян саха палескага тыпу называлася яшчэ ...?
12. У якасці цяглавай сілы на усходзе Беларусі часцей выкарыстоўваліся ... (від жывёлы)?
13. Для абмалоту зерня асноўнай прыладай працы быў(ла) ...?
14. Вершаліна, астрога – гэта:
1. барана 2. саха 3. плуг 4. вілы
15. Для акучвання бульбы выкарыстоўвалі:
1. баразняк 2. акучнік 3. плуг 4. матыгу
16. Бульба пачала распаўсюджвацца на Беларусі з ...? ст.

17. Самай распаўсюджанай зерневай культурай на тэрыторыі Беларусі ў 4 ст. н.э. была ...?

18. Другім хлебам для беларусаў бульба стала толькі у ...?ст.

19. Сам-тры, сам-пяць – гэта:

1. мера плошчы 2. мера велічыні ўраджаю 3. мера вадкасці 4. від грошай

20. Найбольш заселенай і асвоенай пад земляробства была:

1. Усходняя Беларусь 2. Паўднёва-Усходняя 3. Цэнтральная 4. Паўночна-Заходняя

21. Лёгкая саха колавага тыпу называлася ...?

22. Самымі спрыяльнымі для сяўбы збожжавых лічыліся:

1. аўторак 2. серада 3. пятніца 4. субота

23. Спрыяльнымі для пасеву лічылася “поўня” месяца. (так, не)

24. Спрыяльным для пасеву лічыўся “маладзік”. (так, не)

25. Сяўбу азімых сяляне заканчвалі да хрысціянскага свята ...?

26. Жаночая безрукаўка і спадніца, сшытыя разам, складалі ...?

27. Андарак – гэта ...?

28. Сукня – гэта:

1. андарак 2. гестка 3. сарафан 4. галовачка

29. Тры сшытыя полкі ўзорнай шарсцяной тканіны, што ахіналіся вакол таліі жанчыны на паясах ці матузку – гэта ...?.

30. Да верхняга адзення адносіліся:

1. сярмягі 2. насовы 3. пасталя 4. андаракі

31. Фартух вызначаўся таксама тэрмінамі:

1. пярэднік 2. запаска 3. саян 4. кабат

32. Адною з самых старажытных спадніц на Беларусі была ...? (назва спадніцы).

33. Намітка – гэта:

1. галаўны ўбор 2. спадніца 3. фартух 4. верхняе адзенне

34. Скураныя лапці называліся ...?

35. Лапці былі прамога і ...? пляцення

36. Скіндачка – гэта:

1. галаўны ўбор 2. абутак 3. верхняе адзенне 4. спадніца

37. Высокі галаўны ўбор тыпу какошніка – гэта:

1. намітка 2. галовачка 3. панёва 4. пасталы

38. Кабат, гарсэт, лейбiк, ...?

39. Нагруднік, каптан, станiк – гэта ...?

40.

“Чобаты” – гэта ...?

41. Нізкія, з навушнікамі чапцы, якія завязваліся пад падбародкам, называліся польскім словам ...?

42. Світа з башлыком (капюшоном) называлася – ...?

43. “Крайка”, “акрайка”, “кушак” – гэта ...?

44. Скураны кашэль, які падвешваўся да пояса называўся ...?

45. Жаночыя спадніцы:

1. саяны 2. панёвы 3. андаракі 4. скіндачкі

46. Паясы былі тканыя, плеценыя і ...?

47. Мужчынчкім і жаночым адзеннем адначасова былі:

1. світы 2. буркі 3. кажухі 4. картузы

48. Спецыяльна прыстасаваная для абмалоту зерня пляцоўка называлася ...?

49. Ярмо выкарыстоўвалася для:

1. запряжкі валоў 2. узорвання зямлі 3. баранавання 4. малацьбы

50. Беларусы плялі лапці з лыка і ...?

Промыслы і рамёствы. Земляробства і жывёлагадоўля.

1. Збіральніцтва вядома на тэрыторыі нашай краіны з ...? (назва эпохі)
2. Збіральніцтва – састаўная частка:
 1. прысвайваючай гаспадаркі 2. спажывецкай 3. вытворчай 4. земляробчай
3. У другім тысячагоддзі да н.э. збіральніцтва набывае важнейшае значэнне у жыцці тагачасных людзей на т. сучаснай Беларусі. (Так, не)
4. У першай палове 19 ст. сяляне на Беларусі маглі неабмежавана карыстацца дарамі беларускіх лясоў. (Так, не)
5. У 12 ст. на тэрыторыі Беларусі збіралі:
 1. лясныя памідоры 2. суніцы 3. журавіны 4. дзікую кукурузу
6. Адна капа рыбы – гэта:
 1. 40 адзінак 2. 50 3. 60 4. 70
7. “Чакуха” выкарыстоўвалася:
 1. На паляванні 2. у рыбалоўстве 3. збіральніцтве 4. бортніцтве
8. “Нерат” выкарыстоўваўся:
 1. на паляванні 2. у рыбалоўстве 3. збіральніцтве 4. бортніцтве
9. У неаліце рыбаловы выкарыстоўвалі:
 1. коп’і 2. стрэлы 3. арбалеты 4. жалезныя гарпуны
10. У першай палове 19 ст. асятры, язі, вугры былі звычайнай ежай не толькі на панскім стале, але і простых сялян. (Так, не)
11. Важнае значэнне рыбалоўства набыло ў жыцці людзей на тэрыторыі сучаснай Беларусі яшчэ у мусцье. (Так, не)
12. Рыбныя стравы на тэрыторыі Беларусі былі абрадавай ежай для пражываўшых тут:
 1. татар 2. беларусаў 3. яўрэяў 4. палякаў
13. У Германію з Беларусі экспартавалі:
 1. рыбу 2. мёд 3. рыбную луску 4. віно
14. Тарпаны – гэта:
 1. лясныя туры 2. лясныя коні 3. від мядзведзяў 4. від зуброў

15. Дубальтоўка – гэта:

1. зброя для палявання 2. від сеткі для рыбалоўства 3. прылада для збіральніцтва 4. прылада для бортніцтва

16. Вызначце правільную паслядоўнасць:

1. дзіда 2. арбалет 3. восці 4. агнястрэльная зброя

17. Спецыяльна абучаная для палявання качка называлася ...?

18. У 1409 г. арганізавалі вялікае паляванне ў Белавежскай пушчы ...? і ...?

19. У сярэдзіне 19 ст. на Беларусі вадзіліся:

1. буры мядзведзь 2. чорны 3. срабрыста-буры 4. шэры

20. У 16 ст. паляванне на зубра маляўніча апісаў ...? (прозвішча)

21. Апошні тур быў забіты на Беларусі ў:

1. 1627 г. 2. 1629 г. 3. 1635 г. 4. 1637 г.

22. Уласны знак бортніка, які выразаўся на бортным дрэве, атрымаў назву ...?

23. Пасечнае пчалярства распаўсюдзілася на Беларусі ў ... ст.?

24. У 19 ст. найлепшым лічыўся мёд:

1. ліпавы 2. грэчневы 3. лясны 4. доннікавы

25. Верагодна, што бортніцтва ўзнікла на Беларусі яшчэ ў эпоху ...?

26. Земляробства на Беларусі з'явілася ў эпоху ...?

27. Найбольш старажытная сістэма земляробства на Беларусі гэта - ...?

28. Ўся ворыўная падзялялася на 4-6 палёў пры:

1. падсечна-агнявой сістэме земляробства 2. абложнай 3. трохполлі
4. шматполлі

29. Першае месца сярод збожжавых культур на Беларусі да 11 ст. займала ... (назва культуры)

30. Сучасныя вытворчыя гаспадаркі на вёсцы выкарыстоўваюць сістэму земляробства якая атрымала назву ...?

31. Яшчэ у 19 ст. у некаторых раёнах Беларусі выкарыстоўвалася падсека (так, не?)
32. Падняпроўская саха называлася таксама ...?
33. На тэрыторыі Беларусі былі вядомы падняпроўская саха і ...?
34. Дрында – гэта:
1. саха 2. сані 3. калёсы 4. памяшканне
35. Найбольш архаічная барана на Беларусі:
1. вершаліна 2. Смык 3. брусковая 4. калодная
36. У сялян саха палескага тыпу называлася яшчэ ...?
37. У якасці цяглавай сілы на усходзе Беларусі часцей выкарыстоўваліся ... (від жывёлы)?
38. Для абмалоту зерня асноўнай прыладай працы быў(ла) ...?
39. Вершаліна, астрога – гэта:
1. барана 2. саха 3. плуг 4. вілы
40. Для акучвання бульбы выкарыстоўвалі:
1. баразняк 2. акучнік 3. плуг 4. матыгу
41. Бульба пачала распаўсюджвацца на Беларусі з ...? ст.
42. Самай распаўсюджанай зерневай культурай на тэрыторыі Беларусі ў 4 ст. н.э. была ...?
43. Другім хлебам для беларусаў бульба стала толькі у ...? ст.
44. Сам-тры, сам-пяць – гэта:
1. мера плошчы 2. мера велічыні ўраджаю 3. мера вадкасці 4. від грошай
45. Найбольш заселенай і асвоенай пад земляробства была:
1. Усходняя Беларусь 2. Паўднёва-Усходняя 3. Цэнтральная 4. Паўночна-Заходняя
46. Лёгкая саха колавага тыпу называлася ...?

47. Самымі спрыяльнымі для сяўбы збожжавых лічыліся:

1. аўторак 2. серада 3. пятніца 4. субота

48. Спрыяльнымі для пасеву лічылася “поўня” месяца. (так, не)

49. Спрыяльным для пасеву лічыўся “маладзёк”. (так, не)

50. Сяўбу азімых сяляне заканчвалі да хрысціянскага свята ...?

Репозиторий ВГУ

Вучэбнае выданне

ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

Метадычныя рэкамендацыі

У 2 частках

Частка 2

Складальнік

ПАРХІМОВІЧ Мікалай Мікалаевіч

Тэхнічны рэдактар *Г.У. Разбоева*
Камп'ютарны дызайн *Т.Я. Сафранкова*

Падпісана ў друк 02.10.2017. Фармат 60x84 ¹/₁₆. Папера афсетная.
Ум. друк. арк. 2,49. Ул.-выд. арк. 1,61. Тыраж 35 экз. Заказ 139.

Выдавец і паліграфічнае выкананне – установа адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі ў якасці выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў

№ 1/255 ад 31.03.2014 г.

Надрукавана на рызографе ўстанова адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”.
210038, г. Віцебск, Маскоўскі праспект, 33.